Kenesei István

Hideg a leves

PUBLICISZTIKA - LXVII. évfolyam, 12. szám, 2023. március 24.

Hajdan évente alig pár cikket írtam egyetemi és tudomány körüli ügyekben, mert ugyan baj volt régebben is, de létezett egy nagyjából önszabályozó rendszer, ami saját magát tudta korrigálni, tehát mint az anekdotabeli kis lord az ebédnél, csak akkor kellett megszólalni, ha a leves hideg volt. Amióta azonban először az ideológiai „harc", majd újabban az európai pénzek vonzó közelsége miatt ez a szféra a napi kontár konyhai beavatkozások áldozata lett, a leves minden étkezéskor jéghideg, és mire egyik írásomat befejezem, addigra annyi felkavaró hír érkezik, hogy szemben a levessel, a billentyűzetnek nincs ideje kihűlni.

Házmestersirató

Nem, nem Csurka szellemét idézem fel a címmel, csak arra utalok vele, hogy Horváth-Lugossy Gábort elmozdították a Magyarságkutató Intézet főigazgatói posztjáról, amit mostantól az alapító atya (vagy inkább nagyatya?), az intézménnyel együtt a korábbi főigazgatót is kitaláló Kásler Miklós exminiszter tölt be, aki, ha eredetileg is ezt a funkciót kapta volna meg, sokkal kevesebbet ártott volna oktatásnak, egészségügynek, kultúrának – miközben tudjuk, hogy e területeken kevés saját ötlete volt, mert inkább csak az utasításlánc végén álldogált és bólogatott, amíg hagyták.

HLG azonban nem bólogat, hanem sértődötten búcsúzkodik egy *Facebook*-bejegyzésben, hivatkozva arra, hogy *„2019. január elején pár szál papírlappal és tízezer forinttal a zsebemben álltam a Mammutban, hogy elkészíttessem az intézet bélyegzőjét. Így indult a hivatalos munka. Azt hiszem, nem túlzás azt mondani, hogy kollégáim segítségével valóban a nulláról építettük fel az intézetet."***1** Nem is lehetett könnyű ezt megtenni abból az (akkor még csak) 800 millió Ft-ból, amit a miniszter talált neki.**2**

Az *ÉS*-ben nemegyszer foglalkoztunk HLG-vel és a MAKI-val, főleg az olyan adatsorok miatt, mint amilyeneket most is felhoz a videóik nézettségéről, a közleményeik garmadájáról, amik csak azt bizonyítják, a MAKI célja nem a tudomány művelése, hanem az alternatív történelemben hívők vágyainak sikeres kielégítése volt,**3** s erről a búcsúját kísérő kommentek is tanúskodnak. Pedig utódját ismerve nincs mitől félnünk. (Vagy inkább van.) És hogy HLG-t mennyire nem érdekli az igazság, ez az állítása is mutatja: *„Talán mi voltunk az egyetlen olyan intézmény, amelyben a Covid időszak alatt sem állt le a tudományos munka."*

Mindazonáltal reméljük, hogy a ki tudja, milyen témában folyamatban lévő doktori tanulmányait az NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájában eredményesen befejezi, s addig amatőr történészként tovább vezetheti a látogatókat a Terror Háza múzeumában.**4** Mi pedig készülhetünk az alternatív tudományban utazó propagandaközpont új vezetőséggel induló új korszakára.

OTKA-sirató

Előző cikkemben már említettem, hogy a legalább háromféle kutatói pályázatot kezelő OTKA idei meghirdetése kétségesnek látszik, illetve hogy az azt felügyelő hivatalba új vezetőt küldenek.**5** Nos, azóta

kiderült, ki lett az új elnök: valóban Kiss Ádámnak hívják, és nem csoda, hogy nem ismerhettük a nevét a tudományos élet tájáról, mert sem fokozata, sem tudományos munkássága nincsen. Mint a honlapon látható rövid életrajza közli, *„Szakmai pályáját a CA-IB Tőkepiaci Tanácsadó Rt.-ben kezdte befektetési bankárként, ahol számos kiemelkedő vállalatfelvásárlási és tőkepiaci tranzakció lebonyolításában vett részt. Ezt követően a Díjbeszedő Holding Zrt. cégcsoportban dolgozott közel tíz éven keresztül, többek között a Díjbeszedő Faktorház és a Díjnet Zrt. vezérigazgatójaként. 2022-ben miniszteri főtanácsadóként csatlakozott a Kulturális és Innovációs Minisztériumhoz."***6***

Kézzelfoghatóvá válik a trend a felsőoktatás és a tudomány vidékén: nem a kutatói munkásságával szerzett hitele révén elfogadott szakember kerül vezető pozícióba, mint eddig szokásban volt, hanem kipróbált menedzsereket bíznak meg, hogy egy újabb területen bizonyítsák: ott is csak ilyen készségekre és nem szakmai hozzáértésre van szükség. A MAKI most menesztett főigazgatója, a katolikus egyetem bölcsészkarának a múltkor bemutatott új, szakmája szerint jogász dékánja után most a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) elnöke is ilyen tapasztalatokat tud felmutatni – csakúgy mint főnöke, Csák János miniszter. (Igaz, akadémikus elődjével sem jártunk jobban.)

Eleinte volt ám csodálkozás, hogy miképpen lehet a korábban minimálisan előírt PhD és kutatói-vezetői múlt nélkül kinevezni valakit ebbe a pozícióba, de aztán gyorsan kitisztult a kép. Amikor Pálinkás József létrehozta, pontosabban újraalapította a Hivatalt, egy külön, ún. KFI-törvényben rögzítették a helyét és feladatait az államigazgatásban, valamint az elnök kinevezésének a feltételeit.**7** Önálló kormányhivatalnak számított, jelentős jogosultságokkal, és ami minket most érdekel, az elnökre az alábbi feltételek vonatkoztak a III. fejezetben: *„Az NKFI Hivatal elnökévé olyan személy nevezhető ki, aki felsőfokú végzettséggel, tudományos fokozattal, kutatóhelyen eltöltött legalább 5 év szakmai gyakorlattal és kutatóhely vezetőjeként vagy helyettes vezetőjeként szerzett legalább 3 év szakmai tapasztalattal rendelkezik."* Az NKFIH elnöke az MTA elnökével együtt volt hivatva meghatározni a tudománypolitikát, a KFI-stratégiát stb.

2019-ben, a kutatóhálózatnak az MTA-tól való elcsatolásakor ezt a törvényt átírták, az MTA mellé a Hivatal helyett az új Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Titkárságát, illetve annak elnökét helyezték, a Hivatalt pedig a reszortminiszter, azaz akkor Palkovics László alá tartozó szervezetként definiálták. Továbbá a fent említett III. fejezetet teljes egészében kivették a felismerhetetlenségig átfogalmazott új KFI-törvényből,**8** az NKFIH-ról új státuszához illően csupán egy kormányrendelet emlékezik meg, amelyben ennyi áll az elnökről: *„A Hivatalt elnök vezeti, aki a kutatás-fejlesztési és innovációs ügyekben ellátja a tudománypolitika koordinációjáért felelős miniszter által ráruházott képviseleti és egyéb feladatokat."***9** Az elnököt (és helyetteseit) így már nem a miniszterelnök, hanem a miniszter, jelen esetben Csák János nevezheti ki, és mint láthatjuk, akár a portását is odateheti – köszönjük meg, hogy most még nem.

Nem véletlen, hogy az NKFIH lefokozása után Palkovics jogosultnak tartotta magát az OTKA-eredmények átszabására 2020-ban, és kíváncsi vagyok, ez az egyszeri beavatkozás megmarad-e kivételnek a pályázati rendszerek történetében.**10** Mert a tudománytörténetben ismeretes Haldane-elvnél jobbat még nem találtak ki. Lord Haldane nem tudós, hanem brit politikus volt, akit bő száz éve felkértek, állapítsa meg a legjobb módszert a kutatásokra szánt összegek elköltésére, és ő (politikus létére!) úgy találta, hogy nem az államigazgatás, hanem a tudósok kezében van a legjobb helyen a döntés.**11** Bízzunk benne, hogy az egykori londoni magyar nagykövet Csák János megszívleli ezt az évszázados gyakorlatot.**12**

De előbb másért kell szorítanunk, mert a múltkori cikkemben említett veszély a pályázatok halasztásáról nem múlt el. Az NKFIH honlapján ez a rövid közlemény jelent meg azóta: *„Az OTKA alapkutatási program az idei évben is a megszokott kategóriákban lesz pályázható, lefedve a kutatói életpálya egymást követő szakaszait. A pályázás módja és a bírálati folyamat is az elmúlt évek gyakorlatát fogja követni, májusi beadási határidőkkel és október végére tervezett támogatói döntéssel."***13**

Ha a döntések október végén születnek meg, akkor a szokásos egy hónappal számolva, amíg a kutatóhelyekkel kötendő szerződések elkészülnek és aláíratnak, a kutatásokat csak 2024 januárjában lehet

elkezdeni, a pénzek csak akkortól válnak elérhetővé. És onnantól fogva a pályázati periódusok nem a tanévhez illeszkedve szeptembertől augusztusig tartanak, hanem naptári években kell majd számolni, ami esetenként súlyos problémákhoz vezethet a többségükben egyetemi kutatóhelyeken, hiszen ott az oktatókat tanévhez kötve szerződtetik.

Erasmus-sirató

Az Európai Tanács decemberi döntése az alapítványi vagy más néven *kekva*-egyetemeket a Horizont nevű kutatási és az Erasmus nevű oktatási (csere-)programok felfüggesztése miatt hozza kínos helyzetbe.**14** Nem anyagi egyensúlyuk, hanem a renoméjuk kerül veszélybe, hiszen mintha karanténba lennének zárva, úgy kezelik őket ezentúl – hacsak a kormány villámgyorsan nem állapodik meg az EU-val. Erre azonban kicsi az esély, hiszen ha a decemberi 27 feltételt mindet teljesíteni kell, ráadásul nem üres ígéretekkel, hanem parlamenti határozatokkal, törvényekkel megerősítve, akkor jó ideig eltarthat, míg megnyílnak az EU pénzcsapjai.

Egyfelől a kormány máris lépett egyet: ha nem is az egyezség felé, de a sürgős gondok orvoslása irányában. Támogatási alapot hozott létre 5 milliárd Ft értékben, hogy a már elnyert, vagyis létrejött kutatási konzorciumokban részt vevő *kekva*-egyetemek legalább ún. társult tagként (mint az EU-n kívüli országok intézményei) megkapják a szokásosan a Horizontból átutalt forrásokat.**15** Másfelől a 21 „modellváltó” egyetem rektora írt egy közös levelet a Bizottság elnökének, Ursula von der Leyennek, amelyben a velük való előzetes konzultáció elmaradására, az oktatási és kutatási szabadságuk semmibevételére panaszkodnak, valamint jóvátételt követelnek. A levelet a legrészletesebben az *Index* ismertette,**16** de teljes egészében csak jó egy héttel később publikálták.**17**

Jóllehet a Tanács határozata az egyetemekre van hatással, azokat meg sem említi, ugyanis csupán az uniós forrásoknak a szokásosan *kekva* rövidítéssel említett közérdekű vagyonkezelő alapítványok általi felhasználásával kapcsolatos aggályokat sorolja, amelyeket először a csaknem egy éve, 2022. április 22-én postázott értesítésében hozott a kormány tudomására.**18** Ilyen *kekvák* pedig nemcsak egyetemeket tulajdonolnak, hanem ménesbirtoktól Makovecz-skanzenig sok minden mást is, és kuratóriumaikban kizárólag a kormány által kinevezett személyek ülnek, köztük nagy számban politikusok. A Bizottság pedig nem ezeknek vagy az alájuk tartozó szervezeteknek az érdemi munkáját bírálta, hanem a rájuk vonatkozó összeférhetetlenségi szabályokat, amelyek nem felelnek meg az uniós közbeszerzési irányelveknek.

Amit tehát a 21 rektor ír a levelében, hiába emlegeti a magyar Nobel-díjasokat, a nemzetközi egyetemi rangsorokban elfoglalt helyeinket, a hallgatói létszámokat és a publikációs adatokat, a magas fokon biztosított oktatási, kutatási autonómiát és í. t., mert a Tanács határozata csupán az EU forrásainak kockázatmentes eljuttatására koncentrál, és ebben a folyamatban a *kekva*-egyetemek kimaradása az európai programokból egyszerűen „járulékos kár” – a katonai szaknyelvből elterjedt kifejezés szerint.

Azt a kérdést pedig, hogy előzetesen miért nem keresték meg az érintett intézményeket, talán inkább az EB-vel e tárgyban közel egy éve tárgyalásban álló kormánynak kellett volna feltenniük, illetve nála keresniük a megoldást, például a kuratóriumok és megválasztásuk szabályainak átalakítása révén. Ha ugyanis tisztában lettek volna a kormány hajthatatlanságának a következményeivel, rákényszeríthették volna, hogy még időben változtassa meg a vonatkozó törvényeket. A levélben hivatkoznak az egyetemek által nagy többséggel támogatott átalakulási döntésekre (bár ezt volt, ahol nem a szenátusok hozták, hanem a szűkebb vezetés), de vajon hol kérdezték, vagy inkább hol vették figyelembe az intézmények személyi javaslatait a kuratóriumi tagokra? Ahol pedig tiltakoztak, mint az SZFE-n, ott egyszerűen az érintettek ellenére valósították meg az akaratukat.

Nem győzök csodálkozni, hogy felkészült tudós rektorok védenek egy olyan rendszert, amelyben az

egyetemeiket az azoktól függetlenül korlátlan időre kinevezett testületek irányíthatják, amelyek az új tagokról is már maguk dönthetnek. Nekik nem hideg ez a leves?

Rektorsirató

A ma már múzeumi nevű *Ütköző* című „vita”-műsorban, ahová véletlenül sem hívnak meg a napi jelszavaktól eltérő véleményt valló vendégeket, az is ritkaságszámba megy, ha egyetemi vezetővel beszélgetnek. A 21 rektor levelének egyik aláírójával a kormánylap készített egy interjút,**19** és ez adott okot arra, hogy meginvitálják a Kossuth rádióba.**20** A felkészületlen riporter és a tájékozatlan rektor párbeszéde jól illusztrálja a sorozat színvonalát. Halász Zsuzsa mindjárt a kuratóriumi tagokkal kezdi, akik a Debreceni Egyetem esetében nem politikusok. Nyilván nem olvasta a határozatot, amely a törvényben rögzített összeférhetetlenségi szabályokat kifogásolja tekintet nélkül az egyes esetekre.

Szilvássy Zoltán rektor később azt nehezményezi, hogy a források elosztása általában diszkriminatív: *„Ha ugyanazt csinálja egy francia, az 90 Ft, ha ugyanazt csinálja egy magyar, az 10 Ft”,* mondja, és nyilván (némileg túlozva) arra gondol, hogy az EU a helyi fizetések szerint téríti a programban részt vevők díjazását, ami valóban csúnya elbánás, de vajon erről nem az igen alacsony hazai egyetemi bérek tehetnek? (Mert az fel sem merülhet, hogy a műszerbeszerzésekben is különbséget tennének.) A számokkal sajnos hadilábon áll, mert szerinte Oxfordban 3-4 hallgató jut egy tanárra, míg Debrecenben 3-400, miközben a valódi adat 15 körül van.**21**

A riporter arról is kérdezi, hogy mi lesz, ha a tagok *„mandátumának a határidejét is meg akarja határozni Brüsszel, mert eddig, ha jól emlékszem, hat év volt, most már ezt négy évre szeretné korlátozni”.* Rosszul emlékszik, mert eddig korlátlan volt a mandátumuk, de a rektor nem helyesbíti, hanem arról elmélkedik, hogy mi lesz, ha lejár az egész kuratórium mandátuma, és akkor ki választja meg az újakat. Mintha nem ismerné a ma érvényes szabályozást, hogy saját maguk jelölhetnek új tagokat, amúgy meg kézből elutasítja, hogy a szenátus jelölhetne.

De nincs ok aggodalomra, mert a Debreceni Egyetem azok közé tartozik, akik beperelik az EB-t, már kész is a mellékletekkel együtt 600 oldalas kereset, amit március 2-án benyújtottak a Kúriának, amely csekély 10 nap alatt válaszolt is nekik, hogy a három tételből kettő meg fogja állni a helyét, *„még ha vasorrú bábák ülnek is ott”*, és a Kúria továbbítja majd az Európai Bíróságra.**22**

És a miniszteréhez hasonló irodalmi műveltséggel bíró rektor még ezt is hozzáteszi: *„Nézze, Jókai Mór műveiben: ha pör, hát hadd legyen pör!”*

Bölcsészkarsirató

Minden év elején közzéteszik az államilag finanszírozott ösztöndíjas helyek számát egyetemek, karok, szakok szerinti lebontásban. Ez idén januárban is megtörtént, és régi félelmek váltak valóra, amikor kiderült, hogy lesznek társadalomtudományi és bölcsészképzések, amelyek egyes intézményekben a tavalyinál jóval kevesebb helyre számíthatnak, miközben a bölcsészet iránt 21 százalékkal többen érdeklődnek.**23** Mindez összhangban látszik lenni a nagyhangú fogadkozásokkal, miszerint 2030-ra a matematikai, a természettudományi, a mérnöki és az informatikai (MTMI) területek részaránya el kell érje a felvettek 50 százalékát.**24** Ez szép, ám illuzórikus célkitűzés, legalábbis annak fényében, hogy a tavalyi felvetteknek mindössze 23 százaléka került ezekre a szakterületekre, és ismerve a középfokú oktatás szaktanári ellátottságát, aligha reménykedhetünk radikális javulásban.

Hacsak nem hoznak további intézkedéseket, hogy minél többen juthassanak be bárhová, mint azt idén is

megtették. A *HVG* részletesen bemutatja, minek köszönhető az idei 27 százalékos növekmény a jelentkezők számában.**25** Megszűnt a központilag szabályozott minimumponthatár, eltörölték az emelt szintű érettségit, az egyetemek teljes önállóságot kaptak, hogy ezeket a feltételeket hol és hogyan írják elő, továbbá rendelkezhetnek, milyen kívánalmakat kell teljesíteni az általuk szabadon adható 100 pont megszerzéséhez. Meg a katonáskodás is ér annyit, mint egy emelt szintű érettségi. Mindez azonban nem segített: a természettudományi szakokat továbbra is aránytalanul csekély számban választották, az ilyen irányú tanári pályát pedig még annál is kevesebben. Ám ha bejutnak is az MTMI-szakokra a könnyített pályán futók, hogyan lesznek képesek benn maradni kellő felkészültség híján? Egyedül abban reménykedhetnek, hogy az egyetemeket súlyosan büntetik, ha túl nagy a lemorzsolódási mutatójuk.

Egyetemsirató

Miközben a kormány és a vele egy követ fújó *kekva*-rektorok váltig állítják, hogy a „modellváltásba" önként mentek bele az egyetemek, az ezt az utat elutasító intézményeket büntetik, sőt zsarolják, hiszen nemcsak hogy nem kapják meg ugyanazt a nagyságú finanszírozást, mint a „huszonegyek", ami miatt sok oktató fizetése a minimálbért sem éri el**26** hanem további intézkedésekkel is sújtják őket. Az államiakat érintő tavaly nyári 6 százalékos elvonás után nemrég újabb csapás érte őket.

Októberben a *Jelen* adta hírül, hogy a *kekva*-egyetemek *„a »háborús infláció« elleni küzdelem megsegítése érdekében, továbbá a rezsiharc kihívásaihoz való hozzájárulás szándékával lemondanak a szerződés alapján nekik juttatott alaptámogatás 4 százalékának megfelelő összegről".***27** Akkor az állami egyetemek költségvetéséhez nem nyúltak, de nemrég valaki a minisztériumban a homlokára csapott, mert rájött, hogy ezeknél a *kekva*-egyetemekhez képest sokkal rosszabbul finanszírozott szegénylegényeknél is van garmadával pénz, tehát rájuk parancsoltak, hogy pár napon belül fizessenek be nagyjából ugyanakkora összegeket a Kincstárba, vagyis az éves állami támogatásuk négy százalékát. Csakhogy őket havonként, azaz 12 részletben finanszírozzák, vagyis nincsen a kasszában ekkora likvid összeg. Sebaj, felajánlották nekik, hogy hívják le korábban a jövő havi esedékes részletet, és utalják át abból.

Így visszamenőleg is világossá vált, hogyan „mondtak le" a *kekva*-egyetemek kuratóriumai 13 milliárd Ft-ról. Talán mire sajtóhír lesz ebből az újabb akcióból, addigra már az államiak is „önként ajánlották fel" a pénzüket.

*

Egyébként az év végi nagy törvénymódosítás-cunamiban nemcsak a professzori cím elérését könnyítették meg annyira, hogy a művészeti képzésekben elég egy Kossuth-díj hozzá, de eltörölték a rektorok nyelvvizsga-kötelezettségét is. Bár ezt valószínűleg a MOME nemzetközi rektori pályázata miatt tehették,**28** azért képzeljük el, mi lenne, ha a Kossuth-díjjal igen, ám nyelvvizsgával valószínűleg nem rendelkező Nagy Feró megpályázná a Zeneakadémia ősszel megüresedő rektori székét...

1 https://www.facebook.com/magyarsagkutato (betűhív idézet)

2 https://444.hu/2019/01/04/fidesz-kader-tanacsado-irredenta-kiado-alapitoja-es-szakacs-arpad-harcostarsa-az-uj-magyarsagkutato-intezet-vezetoje

3 https://www.es.hu/cikk/2022-12-22/kenesei-istvan/eposzi-idok.html

4 https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th-Lugossy_G%C3%A1bor

5 https://www.es.hu/cikk/2023-03-10/kenesei-istvan/az-allamgepben-rohad-valami.html

6 https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/uj-vezeto-nkfi-hivatal

7 A 2014 évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról: https://njt.hu/jogszabaly/2014-76-00-00.0#PR

8 https://njt.hu/jogszabaly/2014-76-00-00

9 https://njt.hu/jogszabaly/2019-344-20-22

10 https://www.es.hu/cikk/2023-03-10/kenesei-istvan/az-allamgepben-rohad-valami.html

11 https://en.wikipedia.org/wiki/Haldane_principle

12 Figyelmeztető jel az elnök bemutatkozását kísérő közlemény: *„Az NKFI Hivatal működésének és pályázati portfóliójának megújításával a tervek szerint előtérbe kerül a KFI eredmények kereskedelmi szintű hasznosulása és a mérhető társadalmi és gazdasági potenciállal rendelkező innovációs és kutatási projektek támogatása.*

»A nemzeti innovációs ökoszisztéma modernizációjának következő lépcsőfoka az állami KFI támogatási rendszer és ezen belül is a pályázati forrásallokáció olyan megújítása, amely átgondoltan beazonosított gazdasági területekre fókuszál és lehetővé teszi a tudományos és vállalati innovációs eredmények globálisan is mértékadó monitorozását« – fogalmazott Kiss Ádám."

https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/uj-vezeto-nkfi-hivatal

13 https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/elsokent-otka-nyilhat-meg-2023

14 https://www.es.hu/cikk/2023-01-20/kenesei-istvan/hidegzuhanybol-karantenba.html

kekva = közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítvány

15
https://telex.hu/belfold/2023/03/14/a-kormany-5-milliardos-tamogatast-nyujt-az-alapitvanyi-egyetemek-kutatoi-programjainak-elofinanszirozasara

16
https://index.hu/kulfold/2023/03/06/ursula-von-der-leyen-egyetem-modellvaltas-rektor-brusszel-jovatetel/

17
http://www.mrk.hu/2023/03/15/a-modellvalto-egyetemek-rektorainak-levele-az-europai-unios-tamogatasokrol/

18 https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12551-2022-INIT/hu/pdf

19 https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/03/nem-kellunk-a-szovetsegeseinknek

20
https://mediaklikk.hu/radio-lejatszo-kossuth/?date=2023-03-13_13-01-15&enddate=2023-03-13_13-39-56&ch=mr1

21 Forrás: https://hvg.hu/360/20221124_HVG_Diploma_2023_egyetemek

22 A Semmelweis Egyetem a saját beadványát, amelyet a Nagy és Trócsányi Ügyvédi Iroda (!) készített, kitette a honlapjára:
https://semmelweis.hu/english/2023/03/application-for-partial-annulment-in-respect-of-council-implementing-decision-eu-2022-2506/

23 https://www.felvi.hu/felveteli/egyetemek_foiskolak/!IntezmenyiOldalak/intezmeny_lista.php?elj=23a

24
https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20230215_termeszettudomanyi_mernoki_informatikai_szakosok_cel_2030

25 https://hvg.hu/360/20230317__hvg_felveteli_rekord__lebutitas__leertekelt_emelt_szintu__surranopalya_oktatas_felsooktatas_egyetem

26 https://eduline.hu/felsooktatas/20230119_felsooktatasi_berek_nagy_kulonbsegek

De még *kekva*-egyetem is van, ahol bérproblémák jelentkeznek: https://index.hu/belfold/2023/03/17/pecsi-tudomanyegyetem-modellvaltas-peticio-beremeles-koveteles/

27 https://jelen.media/kozelet/kozel-13-milliard-forintrol-mondanak-le-a-modellvalto-egyetemek/

28 https://mome.hu/hu/hirek/nemzetkozi-palyazaton-keresik-a-mome-kovetkezo-rektorat